

Історія української культури

Шмідт Єлизавета іванівна, асистент кафедри новітньої історії України

Пошта: shmidt.el.iv@gmail.com

Telegram: [@shmidt_yel](https://www.instagram.com/shmidt_yel)

Культура давнього населення України

План

1

Джерела вивчення культури давнього населення України

2

Міфологічний світогляд

3

Археологічні культури. Культура кочовиків

4

Культура Північного Причорномор'я

5

Культура давніх слов'ян

Джерела вивчення

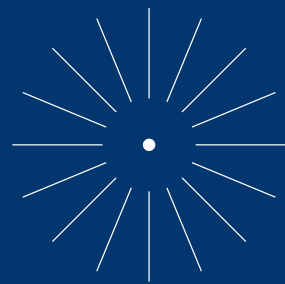

Міфологія – історично перший тип світогляду чи спосіб оформлення світоглядних уявлень.

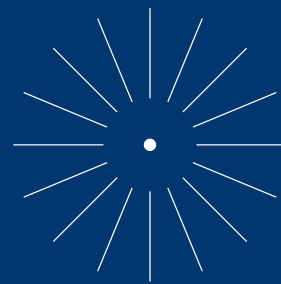
Міфологія — це така форма світогляду, у якій через художні образи відображається залежність людського існування від природних явищ, стихій, а також колективного буття у межах родоплемінних відносин.

Характерні риси: антропоморфізм та анімізм

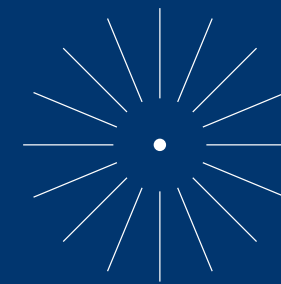

Уявлення про світ

Культ родючості,
символи

Поховальні практики та
уявлення про смерть

Перші релігійні вірування

Запорізький
Національний
Університет

АНІМІЗМ

*ВІРА В ІСНУВАННЯ НАДПРИРОДНИХ ІСТОТ,
ЩО МІСТЯТЬСЯ В ЯКИХ-НЕБУДЬ ТІЛАХ (ДУША)
АБО ДІЮТЬ САМОСТІЙНО (ДУХИ). ЦЕ ТАКИЙ
РІВЕНЬ РОЗУМІННЯ ПРИРОДИ, ДЕ ДУША
ВИЗНАЄТЬСЯ ІСНУЮЧОЮ У ВСІХ ПРИРОДНИХ
ТІЛАХ, ЯВИЩАХ ТА ВИЗНАЧАЄ ЇХНІ
БЕЗПЕРЕРВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ.*

TOTEMІЗМ

ВІРА В ІСНУВАННЯ ТІСНОГО ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ЛЮДИНОЮ, ЇЇ РОДОМ ТА ЇЇ ТОТЕМОМ – ПЕВНИМ ВИДОМ ТВАРИН, РІДШЕ – РОСЛИН. РІД НОСИВ ІМ'Я ТОТЕМУ І ВВАЖАВ ЙОГО СВОЇМ БАТЬКОМ. ТОТЕМОВІ НЕ ПОКЛОНЯЛИСЯ. ЛЮДИ НЕ ВБИВАЛИ СВІЙ ТОТЕМ НА ПОЛЮВАННІ, НЕ ЗАВДАВАЛИ ЙОМУ ШКОДИ. ТОТЕМІЗМ – СВОЄРІДНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ РОДУ З ЙОГО ПРИРОДНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ, ЯКИЙ УСВІДОМЛЮВАВСЯ У ФОРМІ КРОВНОГО ЗВ'ЯЗКУ.

ФЕТИШИЗМ

*ВІРА В НАДПРИРОДНІ ВЛАСТИВОСТІ
НЕОДУХОТВОРЕНИХ ПРЕДМЕТІВ, В ТЕ, ЩО
ОСТАННІ МОЖУТЬ ДОПОМАГАТИ ЛЮДИНІ.
ФЕТИШЕМ МОЖЕ БУТИ ЗНАРЯДДЯ ПРАЦІ,
ДЕРЕВО, КАМІНЬ, А ПІЗНІШЕ – СПЕЦІАЛЬНО
ВИГОТОВЛЕНИЙ КУЛЬТОВИЙ ПРЕДМЕТ.*

МАГІЯ

*ВІРА В ЗДАТНІСТЬ ЛЮДИНИ ОСОБЛИВИМ
ЧИНОМ ВПЛИВАТИ НА ІНШИХ ЛЮДЕЙ,
ТВАРИН, РОСЛИНИ, ЯВИЩА ПРИРОДИ.*

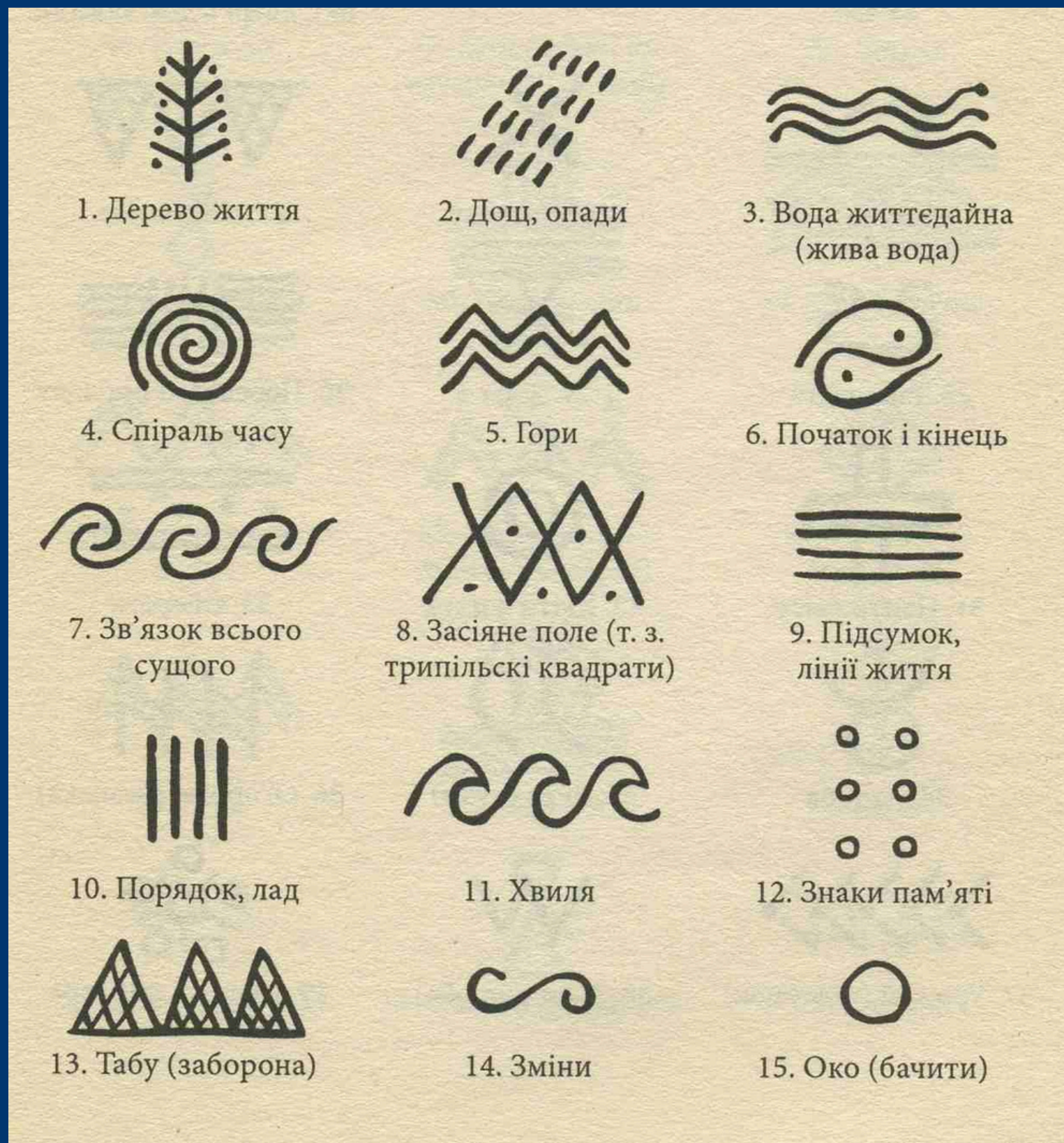
*ЗАЛЕЖНО ВІД ПРИЗНАЧЕННЯ МАГІЯ
ПОДІЛЯЛАСЯ НА ВИРОБНИЧУ, ОХОРОННУ,
ЛЮБОВНУ, ЛІКУВАЛЬНУ, ШКІДЛИВУ*

**КАМ'ЯНА МОГИЛА, АБО THE STONE TOMB –
УНІКАЛЬНА ПАМ'ЯТКА ГЕОЛОГІЇ І
АРХЕОЛОГІЇ СВІТОВОГО ЗНАЧЕННЯ,
РОЗТАШОВАНА У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ
НЕПОДАЛІК МЕЛІТОПОЛЯ**

**ЄДИНЕ МІСЦЕ В СВІТІ, ДЕ НА НЕВЕЛИКІЙ
ПЛОЩІ ЗОСЕРЕДЖЕНІ МАЛЮНКИ, ДАТОВАНІ
НАСТІЛЬКИ ШИРОКИМ ІСТОРИЧНИМ
ДІАПАЗОНОМ: ВІД ЕПОХИ ПІЗЬНОГО
ПАЛЕОЛІТУ ДО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (20-16
ТИСЯЧОЛІТТЯ ДО Н.Е. – 11-13 СТОЛІТТЯ
Н.Е).**

**ТРИПІЛЛЯ-КУКУТЕНЬ —
АРХЕОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА
V-IV ТИС. ДО Н.Е.**

**КЕРАМІЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ
ВОЛІВ, ЯКІ ТЯГНУТЬ САНИ**

**КЕРАМІЧНИЙ ГОРЩИК ІЗ
ЗОБРАЖЕННЯМ ЗЕМЛІ, НЕБА І
ДРАБИНКИ МІЖ НИМИ. ТАК
ТРИПІЛЬЦІ УЯВЛЯЛИ
СВІТОУСТРІЙ**

Мистецтво скіфів

Акінак

Золотий гребінь

Звіриний стиль

МИСТЕЦТВО СКІФІВ

ЗОЛОТА ПЕКТОРАЛЬ - ВІДОБРАЖАЄ
СВІТОБАЧЕННЯ СКІФІВ

МИСТЕЦТВО САРМАТІВ

ЗВІРИНИЙ, ПОЛІХРОМНО-ІНКРУСТАЦІЙНИЙ СТИЛЬ

Пам'ятки ювелірного мистецтва доби раннього заліза IX ст. до н.е. – IV ст. н.е.

Сармати (II ст. до н.е. – IV ст. н.е.)

Сережки
I ст. до н.е. – I ст. н.е.
Золото, смарагди, агат, сердолік, скло

Зал №4а, вітрина №3

Пам'ятки ювелірного мистецтва доби раннього заліза IX ст. до н.е. – IV ст. н.е.

Сармати (II ст. до н.е. – IV ст. н.е.)

Сережки зі вставками
I ст. н.е.
Золото, шпінель

Зал №4а, вітрина №5

Прикраси сарматів. Золота поясна пластина

НАПРЯМИ КОЛОНІЗАЦІЇ

Пам'ятки мистецтва Північного Причорномор'я

Мармурова голова богині з
Пантікапея; голова богині
Деметри (розпис зі склепу з
Пантікапея); браслети з
Ольвії; Античні золоті
прикраси із зображенням
Афіни

Античний амфітеатр
у Херсонесі, м.
Севастополь

ПЕРУН

первісно бог неба та грози, податель дощу. Пізніше — покровитель війни, воїнів і князівської влади. В Київській Русі у IX—X ст. вшановувався як головний бог. Його іменем закріплювалися клятви київських дружинників. За християнської доби його замінює святий Ілля.

СВАРОГ

Сварог — це Бог вогню, тому він опікун ковальства і ковалі^ а також опікун ремесел, шлюбу і родинного щастя. У грецькій міфології йому відповідні Боги Гефест і Прометей.

ДАЖБОГ

Бог сонця та добробуту. Син Сварогів, син Неба. Першу згадку про нього подає південно-слов'янський переклад візантійського Хронографа VI—VIII ст. Іоана Малали. В іпатієвому літопису від 1114 р. подається з цього Хронографа уривок, і тут Геліоса названо Дажбогом. По Сварозі “царства син его, іменем Сонце, его же нарічють Дажбог. Сонце царь, син Сварогіов, еже есть Дажбог, бі бо муж силен.”

ВЕЛЕС

Велес — це Бог багатства і всякого достатку, торгівлі, опікун купців, як Меркурій. Він, за твердженням міфологів, був не тільки охоронцем череди на землі, а й пастухом небесних стад, цебто хмар. Князь і дружина клянуться Перуном і Велесом у договорах з греками, починаючи від 907 р., і він часто згадується У Літопису. В “Слові .о полку Ігоревім” XII ст. поет і співець Боян зветься Велесовим онуком: “Віщій Бояне, Велесов внуче”, — а це показує, що Велес є Богом також поезії і музики, взагалі Богом культури й мистецтва.

МОКОША

Богиня серед головних Богів, якій Володимир поставив у Києві ідола для вселюдного вшанування, так само не знана нами ближче. У цій Богині дослідники-міфологи вбачали сестру сонця” Богиню дощу. Літопис подає її, як Мокошь, а інші пам’ятки додають ще форму Макош, пізніше Мокоша. “Слово Св.Григорія Богослова” згадує цю Богиню серед першорядних богів: “І нині по українам (по окраїнах) моляться ему, проклятому Богу Перуну, Хорсу, Мокоші”.

БІЛОБОГ ТА ЧОРНОБОГ

Білобог — бог дня, творець усього
доброго. Можливо, інше ім'я чи іпостась
Святовита чи уособлення добра.

Чорнобог — бог ночі, творець усього
злого. Можливо, не бог, а уособлення
зла.

МАРА

Мара (Марена) — слов'янська богиня зла, темної ночі, страшних сновидінь, мору, хвороб, смерті та володарка Підземного Світу — Наві. Вважалася уособленням всіх нечистих сил. Ім'я цієї богині пов'язано зі словами «морок, «морочити», «смерть», «марево», «мор» та ін. Мара — дочка Чорнобога та водночас його дружина, мати численних злих божеств, духів та створінь. Зокрема, разом зі Змієм породила тринадцять доньок-хвороб, якими наводнила світ

“НЕЧИСТА СИЛА”

